

Јаме у Црној Гори – Радован Бећировић

1. Откад сунце Црну Гору грије,
2. И откад се крв јуначка лије;
3. Откад Србин мрко вино пије,
4. Откад море у брегове бије,
5. И откад се црни гавран вије
6. Око Дуге и око Голије,
7. О овоме пјевало се није -
8. Нит' је икад човјекова машта,
9. То имала посадити рашта,
10. Ђе се гаји поезије башта.
11. Ал' у дио пануло је нама -
12. Па морамо пјеват' о јамама,
13. О јамама и подземној тмуши -
14. Да одушак налазимо души.
15. Звијезде је лакше избројити,
16. Но Србина с пјесмом раздвојити.
17. Зато слушај, мој Србине брате,
18. Црну пјесму испјевану за те
19. И за твоје јаде и целате,
20. Да ти пуца срце у комате;
21. Да ти бројим јаме безданице,
22. Да ти парам братске цигерице,
23. За споменик дивљачкије жеља,
24. Кад је Каин убио Авеља.
25. Прва ти је јама безданица,
26. Та пљеваљска несита гробница;
27. Ту је ђаво зором уранио
28. И несрећи темељ ударио;
29. Дође ђаво у виду човјека,
30. Пред свачију кућу залелека!
31. Пете напријед, а позади прсти,
32. Па Србину не да се крсти!
33. Ругаше се посту и омрсу,
34. Великоме Петку и Вакрсу;
35. Ругаше се Милошу и Марку,
36. А псоваше Југовића мајку!
37. Нема свога порода ни дома,
38. Дошао је право из Содома.
39. То не био ни ђаво, ни враже,
40. Него Моша Пијаде се каже.
41. Од Сињега мора до Дунава,
42. Скупи војску на Пљевља крвава.
43. Ударише са четири стране,
44. Војнички се Талијани бране;
45. Благо теби, црна 'тицо врране,
46. Биће меса ко листа са гране!
47. Бој отпоче по поноћи црне,
48. Ко да мрке Црногорце врне,
49. Или ко ће мјесец обалити?
50. Ко ли главом дувар провалити?
51. Ведро није кад је облачина -
52. Ко ће узет' Пљевља без начина:
53. Без топова и војничке спреме,
54. Још се ваља издајничко бреме?
55. Трипут двјеста у тој борби неста,
56. Талијане не макоше с мјеста,
57. А њих неста шест пута по двјеста
58. Црногорца жива што претече,
59. Одступише други дан увече!
60. Кад је ова изгинула маса,
61. Ту не бјеше госпде, ни Арса,
62. Што су Црну Гору ископали -
63. У турске се сламе закопали:
64. Ђе не чују пушке, ни бацача,
65. Нит' се стиде јаука ни плача.
66. Зар да ви се образ не окаља,
67. Побјегосте грдни са Пљеваља?
68. Ђе ли бисте, ђе ли изгинусте,
69. Ђе толику војску остависте?
70. Зар се тако чувају другови -
71. Памтиће вас пљеваљски друмови,
72. И крв наше браће што се просу,
73. Показаће окле су и ко су!
74. Зар вас краси Прекотарска буна,
75. Кад пунисте јаме од гарбуна,
76. Јуначкијем месом и костима,
77. Усред зиме о Часним постима;
78. На свој начин и на своју руку,
79. Да их 'тице и звјериње вуку,
80. А главе им Талијани суше;
81. Гријех на вас и на ваше душе,
82. За крв што вам Римљани просуше
83. Друга јама, да је так'е није,
84. Колике су њене провалије,
85. Зинула је у врх Црне Горе,
86. Дно јој неђе чак у Црно море;
87. Треба име да јој се помене,
88. То је Дрина и притоке њене.
89. Нема пера ни људскога ума,
90. Нит' икакве главе и разума
91. Да докаже и приближно, вала,
92. Шта је Дрина људства позобала -
93. Са њенијех крша и обала.
94. Дрино, водо, бар једно стољеће,
95. С тебе Србин воде пити неће,
96. Воде пити, нити руке прати -
97. Братске ће се кости призирати!
98. Дрино водо, аманет ти тешки,
99. Сачувај нам наш понос витешки,
100. Немој причат Дунаву и Сави

101. За наш полом и наш нож кржави
102. С Левер Таре до Пашине воде,
103. Људске ће се кости да наоде;
104. Па докле ће, Бог би један каза,
105. Оне трунут од вјетра и мрза,
106. Око врата од града Жабљака,
107. И то кости - кости од јунака.
108. Без погребa и без опијела,
109. У бездан их вода однијела.
110. Ал' се моја скромна душа нада,
111. Да ће дуси с Пирлиторa града,
112. И велики војвода Момчило,
113. Ако му је бољи Јабучило;
114. Неће жалит' оставит годину,
115. Да обиђе своју војводину,
116. И покупи кости соколова
117. И сахрани 'спред својих дворова,
118. У тврдоме Пирлитору граду
119. Благо њима, кад их виле знаду!
120. У ту јаму што боли свакога,
121. Бачена је велика залога,
122. Што ли други није имат' мога,
123. Пред очима свијета и Бога;
124. То је била народна својина,
125. А не Моша, Лаза и Војина.
126. Откуд Тито амо се доскито
127. И нашом се имовином пито?
128. Кад је народ Тарски мост правио,
129. Он се неће у 'ладу бавио;
130. Па с каквијем правом и разлогом,
131. У то здање ударише ногом!?
132. Зар у име социјалне правде,
133. Мученици други нека граде?
134. Мост на Тари чудеснога лика,
135. Осудише као издајника,
136. И Русије земље противника!
137. Једна глава из Дробњака наша,
138. Уби тога „петоколонаша“.
139. О Лазаре, бабе Круне сине,
140. Силно знаде укопати мене,
141. Те Мост диже небу у висине!
142. Зар се бабо због тога мучио,
143. Зар си зато школе изучио,
144. Да кржаве правиш светковине,
145. И народне рушиш тековине?
146. Онда јама Буковача звана,
147. Крај студене воде Видрована.
148. Тај је Брко ту јаму накрко,
149. И мука се људскијех насрко;
150. И умаче Брко и укрка,
151. Ни длака му не фали из брка.
152. Не би пушке ни људскога ока,

153. Да претече тога крволока.
154. Пета јама на Радовчу вису,
155. Какву људи прије знали нису;
156. Ова јама од дванаест ужа,
157. У стијење изнад града Спужа,
158. Црну слику историје пружа.
159. Ту су јаму проклети копали,
160. Ту су вукли што су докопали.
161. Ови крши и планине суре,
162. Споменик су балканске културе,
163. Нек причају тужне повијести,
164. Кад су људи били без свијести.
165. Шеста ти је крвава ломача,
166. Историјски манастир Морача,
167. Задужбина Стефана Вукана,
168. Света кућа - у крв окупана!
169. Ту се у тој Божијој звијезди,
170. Штаб ђавољи једном угнијезди,
171. Па отоле морачки целати,
172. Сташе људе клати и ватати,
173. И на живе муке ударати -
174. Па лешеве труну некопати.
175. Светигора, Манастир и порта,
176. Ту се више причестити грота!
177. Јер кад приђеш овој светој кући,
178. На обући мораш крв повући
179. Јер је путем крвава прашина,
180. Од Јаворја па до Колашина,
181. Од Пипера па до Прекобрђа -
182. Људождери, убила вас рђа:
183. Какву правду земљом говористе,
184. Зашто своју браћу помористе,
185. Зашто свету лавру скрнависте,
186. Ће се наши окупљаху стари
187. Те велике рјешаваху ствари?
188. Што сломисте Црној Гори крила,
189. Издајници, срамота вас била!
190. Та ће јама причати о вама,
191. Кољенима што дођу за нама.
192. Седма јама крај Таре у Лугу,
193. Страшно гробље и Богу за тугу,
194. Ће целати потукоше робље,
195. И назваше безгроб Пасје Гробље,
196. Што ће кроз сву историју дугу
197. Останути свијету за ругу;
198. Да се прича док је Црне Горе,
199. Да Србина туђа ђеца коре,
200. Да се чуде свијетски мудраци,
201. Шта су наши радили лудаци;
202. Да је српска одњивила раса,
203. Такав омут бијеснијех паса!
204. То је гробље подземнога свода,

205. Чир на лицу српскога народа!
206. Такве грдне ране без лијека,
207. Није било од памтивијека.
208. Причаће се за ту изгибију,
209. Докле људи чаше жучи пију,
210. А за њима вапе чашу меда,
211. Тај се полом описати не да;
212. Нит' ће докле вуци гором вију
213. И виле се кроз пештере крију -
214. Али о том гробљу Црне Горе,
215. Причаће се докле људи зборе,
216. И док бјежи испред Сунца тама;
217. О времену компартијских јама,
218. Говориће и траве и људи,
219. О њима ће Страшни суд да суди!
220. Да ви'ш осме јаме безданице,
221. У Шавнику више Придворице,
222. Крај студене воде Буковице.
223. Ој Шавниче, несретни крвниче,
224. Што у тебе главни целат ниче?!
225. Главни кривац јада свеколика,
226. Закла своја брата неколика,
227. Сиђе с ума, закла свога кума,
228. Створи гријех велики и тежак,
229. У поноћа на Велики Петак.
230. Кад се држе 'денија и страсти -
231. Те, су ноћи партизанске власти
232. Повезане прваке дробњачке,
233. Ударали на муке јуначке.
234. Грдили им ћутецима лице,
235. Протурали језик кроз вилице,
236. Живе људе клали као браве,
237. Разбијали ћутецима главе!
238. Какву човјек има грдну муку,
239. Трн из ноге када му повуку;
240. А на црну Беришину луку,
241. Нит' ко јекну, нити ко јаукну.
242. На тој Луци ти ноћни бауци,
243. Бунар један имаху при руци;
244. Кад утуци, али не дотуци,
245. Одмах свуци, у бунар увуци,
246. А крв лочу к'о манити вуци!
247. „Откуд ноћас у Дробњаку Турци!
248. Викну неко из љутијех веза:
249. „Има л' ноћас Србина витеза,
250. Да је смио наслонити уво,
251. Да је нашу погибију чуо?
252. За велику нашу погибију
253. Да се наше муке не сакрију“.
254. Још 'оћаше нешто да поручи,
255. Но га неста, у бунар се сручи.
256. Мртвачки га освојио дријем,

257. Али бунар не бијаше нијем,
258. Но се крици из бунара чују,
259. Мученици браћи поручују:
260. „Муке наше свијету кажите
261. Али братске крви не тражите!
262. Ми смо ноћас имали целате,
263. Недостојне нашу крв да плате;
264. - Ми смо ноћас кроз муку највећу,
265. С Христом Богом били на распећу,
266. И гледали убицу Каина,
267. Како куми Божијега Сина,
268. Од невоље и великих мука,
269. Не би ли га из огња извука -
270. Ето шта је пред Богом добио
271. За крв братску коју је пролио,
272. Па ће тако и наши целати,
273. У сумпорне воде запливати,
274. И пред Страшним судом заплакати“.